

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Vojtěcha Šimíčka a Mgr. Radovana Havelce v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní třída 16, Praha 1, proti rozhodnutí žalované ze dne 19. 4. 2010, č. j. 993/10, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 2. 2012, č. j. 10 A 183/2010 - 50,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalované **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Kasační stížností podanou v zákonné lhůtě se žalobce jako stěžovatel domáhá zrušení shora uvedeného usnesení Městského soudu v Praze, kterým bylo vysloveno, že se žalobci nepřiznává osvobození od soudních poplatků.

Je třeba konstatovat, že toto usnesení městský soud vydal poté, kdy jeho první usnesení o nepřiznání osvobození od soudních poplatků bylo zrušeno rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 11. 2011, č. j. 2 As 110/2011 - 41. Nejvyšší správní soud v tomto rozsudku zaujal závazný právní názor, že úvahy o zjevné neúspěšnosti návrhu nelze odvozovat jen od neúspěšnosti jiných žalobcových návrhů, stejně tak jako zneužití práva musí být odůvodněno ve vztahu ke konkrétním skutečnostem posuzovaného případu.

Městský soud v odůvodnění usnesení napadeného touto kasační stížností konstatoval, že žaloba směřuje proti rozhodnutí žalované, jímž mu nebyl určen advokát k zastupování v řízení před Ústavním soudem z důvodu, že by se nejednalo o podání včasné. Při posouzení žádosti o osvobození od soudních poplatků vycházel městský soud ze zjištění nedostatečných majetkových poměrů žalobce. Současně však poukázal na četnost žalobcových podání (v té době u městského soudu 191 žalob) směřujících zejména proti České advokátní komoře, vyznačujících se stereotypním průběhem: žalobce požádá o určení advokáta, po vyhovění s ním nespolupracuje a napadá jeho odbornou způsobilost. Požádá-li určený advokát o zrušení určení a je-li mu vyhověno, žalobce proti tomu brojí žalobou a po jejím podání atakuje soud procesními návrhy plynoucími z jeho pochybností o postupu soudů či žalované. Soud přitom neoznačil za rozhodné pouze množství sporů, ale způsob, jakým je žalobce vede; z toho je zřejmý záměr samotného vedení sporů bez ohledu na nedostatek dopadu do právní sféry žalobce. V daném konkrétním případě stěžovatel opětovně podal žalobu u místně nepříslušného Krajského soudu v Brně, ačkoliv mu z mnoha předchozích rozhodnutí soudů bylo známo, že příslušným je Městský soud v Praze. Ve věci samé napadá rozhodnutí žalované, která mu odmítla určit advokáta k vypracování ústavní stížnosti proto, že by k tomu již neměl dostatek času a proto, že je nepřípustné jeho formální určení k podpisu ústavní stížnosti již žalobcem zpracované či podané. Ohledně tohoto typu žaloby již soudy rovněž daly žalobci najevo, že nemůže uspět. Městský soud poukázal i na právní názor vyslovený Nejvyšším správním soudem v rozsudku č. j. 2 As 23/2012 - 13.

Stěžovatel v kasační stížnosti uplatňuje důvody odpovídající ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Namítá tedy nezákonnost spočívající v nesprávném právním názoru městského soudu.

Pokud jde o formální náležitosti kasační stížnosti, je podána včas. Na povinném zastoupení advokátem a souvisejícím zaplacení soudního poplatku Nejvyšší správní soud pro specifičnost případu netrval, neboť opak by znamenal jen další řetězení téhož problému a nebyl by v souladu se zásadou hospodárnosti řízení (viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, publ. pod č. 486/2005 Sb. NSS, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, www.nssoud.cz). Důvodnost kasační stížnosti pak zdejší soud posoudil v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

Stěžovatel konkrétně uplatňuje 36 námitek, jejichž obsah lze shrnout tak, že nesouhlasí s posouzením věci městským soudem, přičemž je nutno konstatovat, že některé z námitek se zjevně týkají jiných sporů, či jsou nepřípustné. Je totiž třeba vycházet z toho, že se jedná o opakované rozhodnutí městského soudu v této věci. Podle §104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. je kasační stížnost nepřípustná proti rozhodnutí, jímž soud rozhodl znovu poté, kdy jeho původní rozhodnutí bylo zrušeno Nejvyšším správním soudem; to neplatí, je-li jako důvod kasační stížnosti namítáno, že se soud neřídil závazným právním názorem Nejvyššího správního soudu. Tato zápověď se vztahuje i na jednotlivé kasační námitky a jejím smyslem je, aby Nejvyšší správní soud neposuzoval znovu otázky již jednou posuzované.

Přípustnými námitkami jsou pouze ty, které směřují proti nerespektování závazného právního názoru vysloveného ve zrušovacím rozsudku nebo ty, které mají původ v nově vydaném rozhodnutí. Přípustně tedy stěžovatel namítá, že soud trestuhodně stěžovatele nálepkuje a dehonestuje, namísto podkladů pro rozhodnutí posuzuje úkony účastníka, nesprávně posuzuje procesní úkony účastníka, nesprávně hodnotí možný výsledek sporu a nesprávně hodnotí zneužitelnost institutu osvobození (neboť co lze odejmout, nelze zneužít).

Osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.

Mimo ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. se dílčím způsobem aplikuje rovněž ustanovení § 138 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř."), za použití ustanovení § 64 s. ř. s., podle něhož lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Žadatel je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry. Citované ustanovení o. s. ř. pamatuje rovněž na situace, kdy uplatňování nebo bránění práva před soudem nese znaky svévole. K podmínkám, za nichž soud může žadateli upřít dobrodiní osvobození od soudního poplatku v kontextu uvedených právních úprav, zaujal již názor i Nejvyšší správní soud, a to v rozsudku ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, v němž uvedl: *„Nejvyšší správní soud předně uvádí, že zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř. výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva", úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým městský soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu."*

V posuzované věci nebylo přiznáno osvobození od soudních poplatků Městským soudem v Praze proto, že soud vyhodnotil okolnosti, za nichž stěžovatel uplatňuje u soudu

svá práva a za nichž vede spory s Českou advokátní komorou, jako projev svévolného uplatňování práva. Ve vztahu k námitce stěžovatele ohledně odůvodnění napadeného rozhodnutí vztahujícího se k osobě stěžovatele a konkrétnímu případu musí Nejvyšší správní soud konstatovat, že Městský soud v Praze se správným a korektním způsobem zabýval osobou stěžovatele a jeho procesní činností v předmětném řízení i v dalších řízeních vedených před tímto soudem. Pokud by se soud v odůvodnění napadeného rozhodnutí osobou stěžovatele a jeho procesní aktivitou nezaobíral, nemohl by jeho žádost o osvobození od soudních poplatků vůbec posoudit. Městský soud také správně posuzoval, zda došlo ke zneužití práva v tomto konkrétním posuzovaném případě, a nevyšel pouze ze samotné skutečnosti, že stěžovatel vede mnoho sporů. Ze spisu je zřejmé, že důvodem odmítnutí určení advokáta byla nereálná lhůta, v níž by měl právní službu poskytnout. Městský soud k této skutečnosti sice přihlédl, ovšem nehodnotil ji jako samostatný důvod pro nepřiznání osvobození od soudního poplatku – neoznačil tuto skutečnost jako vylučující úspěch ve sporu. Lze konstatovat, že zpřesněním odůvodnění rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků městský soud vyhověl závaznému právnímu názoru vyslovenému zdejším soudem v předchozím zrušovacím rozsudku.

Byť se tento konkrétní spor zčásti odlišuje od sporů stěžovatelem s žalovanou běžně vedených, neboť jeho předmětem je rozhodnutí žalované, jímž mu advokát určen nebyl, je průběh řízení a postup stěžovatele obdobný jeho ostatním sporům.

Nejvyšší správní soud také odkazuje na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, kde je uvedeno: *„V této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od nějž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) - srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo nález Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08.“*

Mají-li soudní poplatky zajistit výše uvedenou regulační funkci, musí soudy kromě majetkové situace účastníka řízení zohlednit i další okolnosti případu, např. v podobě procesního postupu daného účastníka v předmětném řízení, případně v dalších jím vedených řízeních před tímto soudem. Jak bylo shora uvedeno, Nejvyšší správní soud již vyslovil, že součástí posouzení specifických okolností žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuálních poměrů žadatele je také úvaha, zda tento žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem (viz uvedený rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91). Jakýkoli jiný závěr by byl v rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení mohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu i za okolností, jež svědčí o svévoli či šikanóznímu výkonu práva anebo ústícímu do neúspěšnosti návrhu.

Na základě uvedených skutečností dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že v daném případě stěžovatel své právo uplatňuje zjevně šikanózním způsobem, svévolně a účelově, soudí se nikoli se snahou o meritorní řešení sporu, nýbrž pro samotné vedení sporu. Za takové situace nelze stěžovateli přiznat osvobození od soudních poplatků.

Závěrem zdejší soud poukazuje i na závěry rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Salontaji - Drobnjak proti Srbsku ze dne 13. 10. 2009, stížnost č. 36500/05. Zde je uvedeno, že osvobozen od soudních poplatků nemusí být účastník vytvářející velké množství kverulatorních soudních případů, aniž by to bylo v jeho zájmu. Pak v konkrétním odůvodněném případě může převýšit zájem státu na ochraně před kverulantstvím.

V daném případě tedy nebyly naplněny namítané kasační důvody a zdejší soud neshledal ani důvody, pro které by měl rozhodnutí zrušit pro pochybení, k nimž by měl přihlížet mimo uplatněné námitky podle § 109 odst. 4 s. ř. s. Proto Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Stěžovatel, který neměl v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení a úspěšné žalované náklady řízení nevznikly. Proto soud rozhodl, že se žalované právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává (§ 60 odst. 1, § 120 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 7. června 2012

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu